

Nalezená báseň

Nalezená báseň patří do metod užívaných v hodinách kreativního psaní, ale velmi dobře se osvědčila také při práci s texty, kterými chceme studenty přimět k hlubšímu citovému prožitku i k přemýšlení. Tím, že ze zdrojového textu vybírají to nejpodstatnější, kreativita se zde nakonec velmi dobře snoubí s myšlením a hledáním jádra obsahu. Někdy je překvapivé, jak velký význam může mít metoda, jejíž pravidla vypadají spíše jako pravidla pro hru. V tomto případě hru se slovy. Viz příklady nalezených básní z textu Václava Havla k tématu Čecháčkovství níže.

Nalezená báseň pomáhá:

- lépe vnímat texty se zajímavým jazykem, nečekanou pointou, dojmavým námětem;
- zaměřit se na podstatu sdělení a odhodit zbytečný balast;
- podtrhnout smysl pomocí grafického ztvárnění, nebo poeticky uchopit běžné sdělení;
- při práci s kvalitním prozaickým textem vnímat jeho strukturu, slovosled, vhodné přívlastky, ustálené fráze a další konvence, které se v textech běžně používají.

Postup:

1. Pečlivě si přečtete prozaický text a najděte v něm pasáž, se kterou budete dále pracovat. Zvýrazněte nebo podtrhněte slova nebo slovní spojení, která jsou pro vás obzvláště zajímavá a silná. Vyhněte se básním, písňovým textům a reklamním sloganům, které znějí poeticky.
2. Přepište slova v pořadí, v jakém byla v původním textu. Pište ob řádek.
3. Pročtete si znovu slova. Vyškrtněte všechna, která se vám nelíbí, jsou zbytečná, divně znějí. Zmenšete počet slov zhruba **na polovinu** (pokud jste si vypsalí 50 slov, zůstane jich jen 25). Změňte interpunkci, pokud je to potřeba.
4. Je **zakázáno přidávat vlastní slova**. Nalezená báseň je nalezená celá. Pokud už máte téměř hotovou poslední verzi básně a opravdu nutně potřebujete přidat slovo, aby vše znělo plynule a dávalo smysl, můžete přidat **maximálně 2 vlastní slova**. Můžete udělat drobné úpravy, např. změnit slovesný způsob, čas, číslo, velikost prvního písmene, interpunkci.
5. Přečtete si ještě jednou svou zkrácenou verzi. Našli byste pro text lepší název než „Nalezená báseň“? Přepište text tak, aby vypadal jako báseň. Klíčová slova možná umístíte na začátek nebo na konec veršů. Někdy budete chtít vzbudit zájem a rozdělíte slova, která patří k sobě (např. *bílé mraky*) tak, že na konec jednoho verše napíšete první slovo (*bílé*) a na začátek dalšího verše druhé (*mraky*). Rozdělte slova do veršů tak, abyste

zdůraznili klíčové pojmy, aby dobře vyzněly konce veršů a abyste upoutali zájem čtenáře.

Nejlepší rada zní: Přečtěte si báseň nahlas, když ji upravujete!
Naaranžujte slova tak, aby vám to co nejlépe vyhovovalo, můžete...Některá slova nechat **osamocená**,
Nebojespojtdohromady. Můžete také

Klíčová slova umístit na samostatný řádek.

Celá báseň může být vepsána do nějakého tvaru. Některá slova mohou být napsaná VELKÝMI písmeny, mohou být podtržená, napsaná **tučně**, *různými typy písma*.

Vaším úkolem je vylepšit text, který jste si našli tak, aby byl zajímavější, vypadal dobře a dobře se četl.

6. Na konci básně v závorce uveďte, z jakého textu jste čerpali, např. „Převzato z *Huckleberryho Finna od Marka Twaina, z 2. kapitoly*“.

Zdroj: Kateřina Šafránková: Nalezená báseň. Kritické listy, 42, 2011, s. 35-38. Jak napsat „nalezenou“ báseň. Postup s názvem „nalezená báseň“, byl představen S. Dunningem a W. Staffordem v knize Getting the Knack: 20 Poetry Writing Exercises.

Příklady nalezených básní z textu Václava Havla k tématu Čecháčkovství

(Ze vzdělávacího semináře *Havel v kostce* v Knihovně Václava Havla pod vedením lektorky Niny Rutové)

Nejen vaši sousedé

„Starej se sám o sebe,
pak budeš si dál vrtat
na dvorečku svém.“

Dost lidí na to přistupuje,
Jak významný to fenomén!

Ten úhyb,
bahno,
kompromis.

Lhostejnost začasté je
program národní.

Předáci provedou
manévr ústupný.

Jen úhyb,
bahno,
kompromis.

Svobodného ducha
svorným udržíme křikem!
Lidskou důstojnost pak
tiše – souhlasem.

Dost lidí na to přistupuje,
Jak významný to fenomén!

Zas úhyb,
bahno,
kompromis.

Zapšklosti a nenávisti
ke každému kdo tu
jinak myslí.
A kdo bude ten příští?

To je úhyb,
bahno,
kompromis.

Zbudem tu my, čistokrevní.
My sami si vystačíme,
když za to nic nehrozí!
Jak dopadne to?

Nevíme.

Matěj Vejdělek, 16 let

V zájmu národní existence

Starej se sám o sebe, nepleť se do cizích věcí.
Buď na svém dvorečku, lhostejný k druhému.
Je to významný fenomén veřejného života,
historicky formovaný způsob chování.
V zájmu záchrany národní existence.

Praha z významné metropole stala se provinciálním městečkem,
potkala na poli císaře a on jí dal tolar!
Když už společnost zvedne se k nějakému výkonu,
po chvíli provede zas manévr ústupový.
V zájmu záchrany národní existence.

Upadni do apatie.
„Zradili nás!“ „Prodali nás!“
Tiše souhlasíme s pronásledováním nějaké menšiny,
nenávidíme každého, kdo myslí jinak.
V zájmu záchrany národní existence.

Zdůrazňuj antievropanství.
Co je nám po jejich technických normách?
Proč se s někým radit, proč někoho poslouchat,
proč se dělit o moc, proč cizímu pomáhat?
V zájmu záchrany národní existence?

Čecháčku!
Chceš volat bojová hesla?
Volej jen tehdy, když ti nic nehrozí,
nikdy nevíš, čím ti pak pohrozí.
To vše čiň v zájmu záchrany národní existence.

Pavla Ouřadová, 19 let

Ideologický koktejl

Proč se máme radit?
Proč se máme dělit?
Proč máme pomáhat?

My si přece vystačíme sami

Čecháček si dovoluje
když za to nic nehrozí

Má-li proti sobě protivníka
je k němu servilní

Nevíme, jak to dopadne

Dan Brátka, 17 let

Zdrojový text: Václav Havel: Prosím stručně. Rozhovor s Karlem Hvižďalou, poznámky, dokumenty. str. 82-84. Gallery 2006.

Také jste se prý nabízel jako vyjednávač mezi Araby a Židy. Jiří Suk o vás píše, že vaše myšlení tehdy nebylo ideologické, ale utopické. Zlí jazykové pak tvrdí, že vám nezdravě stouplu sebevědomí. Jak se na tyto své snahy díváte dnes, s odstupem bezmála patnácti let?

V roce 1990 se schylovalo k důvěrným jednáním mezi palestinskými a židovskými představiteli o příměří a cestě k míru. Já se osobně jako vyjednávač nenabízel, jen jsem v intimnějším hovorech s oběma stranami shrnul důvody, proč by Praha mohla být vhodným místem pro taková jednání. Pokud si dobře vzpomínám, obě strany byly velmi pro. Nicméně pak ta jednání probíhala v Oslu, česká politika na rozdíl od norské nechtěla mít starosti s nějakým cizím mírem, prý se do toho nemáme plést a prý by nás to stálo dost peněz (za hotely?). Myslím si, že to je škoda. Pokud jsem měl tehdy větší sebevědomí, než mám dnes, bylo to velmi dobře. Zvládl jsem stovky věcí, na které bych si dnes už netroufl. Mnohé se mi pochopitelně nepodařilo, ale nevím o ničem, co bych vinou svého údajně nabobtnalého sebevědomí zkažil. Rád slyším, že má politika nebyla ideologická. Nevím, co si mám myslet o tom, že byla utopická. Pokud je utopismem pokus nabídnout místo k jednání o míru, pak se ke svému utopismu rád hlásím.

(Washington 26. 4. 2005)

A jsme zase u toho: čecháčkovství. Starej se sám o sebe, nepleť se do cizích věcí, přihrb se a přihrb – jsme obklopeni horami, ty světové vichry se nám přeženou nad hlavami a pak si budeme dál vrtat na svém dvorečku. Co moudrých statí či celých knih bylo o tomhle našem domácím sobectví napsáno! Můj dnes už mrtvý kamarád literární kritik Jan Lopatka, který měl jakousi nemoc, jednou odpoledne v záchvatu spadl na velmi frekventovaném pražském náměstí na zem. Ležel tam prý asi dvě hodiny, než mu někdo pomohl nebo zavolal sanitku. Lhostejnost k druhému je začasť u nás nabízena jako národní program, a dost lidí na to přistupuje. Samozřejmě ne všichni, vždy a pořád; i v těch nejtemnějších dobách se objevují úctyhodné projevy solidarity. Ale to nic nemění na tom, že čecháčkovství, jak to nazýval profesor Václav Černý, existuje jako významný fenomén veřejného života a znovu a znovu se v nějaké podobě vynořuje i v naší politice. Není to, tvrdím, věc národní povahy jako něčeho geneticky daného, ale určitých historicky formovaných způsobů chování. Nevím, kdy to vzniklo, nejspíš asi někdy v době pobělohorské nebo za Marie Terezie, kdy se centrum říše postupně přesouvalo z Prahy do Vídně a kdy se Praha z významné evropské metropole stávala provinciálním městečkem. Svou roli hrál asi také už zmíněný „plebejský“ charakter našeho národního probuzení. Vždyť jedním z nejdůležitějších okamžiků v životě hlavní hrdinky románu Boženy Němcové Babička, této naší národní bible, byla chvíle, kdy potkala na poli císaře, tohoto ztělesnitel „cizácké nadvlády“, a on jí dal tolar! V našich moderních dějinách se opakují situace, kdy se společnost

vzvedme k nějakému výkonu, ale pak její předáci provedou ústupový manévr, úhyb, kompromis, někde kapitulují, něčeho se vzdají, něco obětují, samozřejmě v zájmu záchrany národní existence, a společnost, zprvu tím traumatizovaná, se pak velmi rychle všeho vzdá, takzvaně pochopí své předáky a posléze upadne do apatie či přímo mdloby. A do veřejného života se vyvalí bahno, médií se zmocní spodina a kontinuitu svobodného ducha a lidské důstojnosti se snaží udržovat jen nějakí disidenti či odbojáři, vnímaní většinou populací trochu jako provokatéři, kteří zbytečně uvádějí ty ostatní do různých nebezpečí. Tak tomu bylo v době pomnichovské, za protektorátu, v padesátých letech i v roce 1968 po sovětské okupaci. Na začátku jsou věty jako „zradili nás“, „prodali nás“, „všichni se proti nám spikli“, pokračuje to větami typu „nic nemá cenu“ a končí to nacionálním křikem, řečí o „národních zájmech“ a tichým souhlasem s pronásledováním nějaké menšiny. Zvítězí čecháčkovství v tom nejhorším významu toho pojmu. Bohužel jakýsi závan této atmosféry jsem zažil u nás i po rozdělení státu. Zdá se, že erupcím této provinciální zapšklosti, lhostejnosti k druhým a nenávisti ke každému, kdo myslí jinak, u nás často předchází zmenšení státu. Po Mnichovu nám vzali Sudety, po rozdělení státu jsme přišli o Slovensko. Po takových příhodách se pak objevuje zákonitě volání po další homogenizaci společnosti: zbavíme se Židů, pak Němců, pak buržoazie, pak disidentů, pak Slováků – a kdo bude na řadě příště? Romové? Homosexuálové? Cizinci vůbec? A kdo tu zbude? Čistokrevní Čecháčkové se svým dvorečkem. Nejde jen o to, že takové postoje, nebo dokonce taková politika jsou nemravné, jde i o to, že jsou sebevražedné. Dnes – v úplně jiném a vychovanějším ideologickém koktejlu – se u nás tyhle postoje opět objevují. Jejich nejviditelnějším projevem je antievropanství. Je to přece v podstatě tentýž vztah ke světu: proč se máme s někým radit, proč máme někoho poslouchat, proč se máme s nějakým cizákem dělit o moc, proč máme někomu cizímu pomáhat, co nám je po jejich technických normách. Za tím se samozřejmě skrývá nechuť k „jejich“ normám mravním. „My si přece vystačíme sami“ – to je jen nová tvář dávno známé čecháčkovské mentality. Ale pozor: Čecháček si dovoluje vystrkovat růžky a posléze volat bojová hesla jen tehdy, když za to nic nehrozí; má-li naopak proti sobě mocného a krutého protivníka, stáhne se a je k němu dokonce servilní. Jako onen člen Rady obrany státu, který po moskevském puči nechtěl podpořit Jelcina, protože prý nevíme, jak to dopadne.

Metodu zpracovala: Nina Rutová

Text vznikl v rámci projektu Respekt neboli, který byl spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

